

Yükseköğretimde Kalite Yaklaşımları ve Felsefi Arka Planları

Prof. Dr. Durmuş Günay

Keynote Speaker

Maltepe Üniversitesi

INTERNATIONAL CONFERENCE ON QUALITY IN HIGHER EDUCATION

(ICQH 2016)

Sakarya Üniversitesi, SAKARYA

24-25 Kasım 2016

1

Giriş

2

Kalite

3

Yükseköğretimde Kalite

4

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi

5

Dünyada Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Sistemleri

6

Yeni Trendler

7

Felsefi Arka Plan

GİRİŞ

Genelleme

- ☞ Günümüzde ekonomik büyüme ve rekabet için, yükseköğretim, araştırma ve inovasyona hayati önem atfedilmektedir.
- ☞ 20. YY sonuna doğru ve 21. YY başında, internet teknolojisinin ortaya çıkışı ile bilişim teknolojilerindeki olağanüstü gelişmeler, küreselleşme ve uluslararasılaşma olayını doğurmuştur.
- ☞ Yine bu dönemde, 20. yüzyılın sonlarına doğru ve 21. yüzyılın başlarında, yükseköğretimde okullaşma oranının, dolayısıyla yükseköğretim talebinin tarihte görülmedik düzeyde artması, yükseköğretimde sadece bir genişleme değil, mahiyet değişikliğine de yol açmıştır. Varolan sistemin büyümesi şeklindedeki, mahiyet değişikliği ortaya çıkmıştır.
- ☞ Bu gelişmelere paralel olarak, Kalite Kurumlarının, kuruluş tarihleri Avrupa'da ve tüm Dünyada genel olarak 2000 yılından sonradır.

- Bu gelişmeler, yükseköğretimde, çeşitlilik, esneklik ve hareketliliği artmıştır. Doğal olarak, yükseköğretimdeki, çeşitlilik, esneklik ve genişleme; etik ihlal ve suistimal ihtimalini de artırmakta, derinlik zaafiyetine yolaçabilmektedir.
- Yükseköğretimde kalite güvencesi şu ilkeler üzerine oturur (ESG2015)
 - Yükseköğretim kurumları öncelikle kendi sağladıkları imkanlar ve kalite güvencesinden sorumludurlar.
 - Kalite güvencesi yükseköğretim sisteminin çeşitliliğine, kurumsal ve program çeşitliliğine farklı öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermelidir.
 - Kalite güvencesi kalite kültürünün gelişmesini desteklemelidir.
 - Kalite güvencesi öğrencilerin, bütün diğer paydaşların ve toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulunmalıdır.

- ❧ **Aksiyom1**: Yükseköğretim alanında bütün ölçü ve ölçütler, **uluslararası** ölçü ve ölçütlerdir.
- ❧ **Aksiyom2**: Etik değerler en üst değerlerdir. Etik değerlerin çığnendiği yerde varlığın anlamı boşalır.
- ❧ **Aksiyom3**: Yükseköğretimde; eğitim-öğretim, araştırma ve kalite alanında da Aksiyom1 ve 2 geçerlidir.
- ❧ **Aksiyom 4**: Kalitenin de kalitesi olmalıdır. Kalitenin teorisi, uygulaması, ve bütün süreçlerinin yürütülmesi kaliteli olmalıdır.

KALİTE

- ☞ *Kalitenin*, kurumlara, kişilere ve zamana göre değişen tanımları vardır.
- ☞ Basitçe, *kalite*, bir ürün veya hizmetin belirlenen asgari ölçülerde ihtiyaçları karşılama kabiliyetine dayanan özelliklerin toplamıdır.
- ☞ Bir başka ifadeyle, *kalite*, daha önce belirlenen standartlarda müşteri beklentilerini asgari düzeyde karşılayan ürün veya hizmet vermektir.

- ☞ **Kalite** zaman içinde gelişir ve değişir, nicel veriler kullanılarak tarif edilemez, farklı yönler odaklanabilir.
- ☞ Ayrıca **kalite** göreceli bir kavramdır, amaç için uygunluk olarak değerlendirilebileceği gibi ekonomik değer olarak da ölçülebilir.
- ☞ Odaklanılan noktaya göre anlamı somutlaştırılabilir.

Kalite Bileşenleri

- ☞ Kalite Yönetimi,
- ☞ Kalite Güvencesi,
- ☞ Kalite Kontrol,
- ☞ Kalite Geliştirme,
- ☞ Kalite Denetimi

gibi **kalite** ile ilgili bazı terimler birbirlerinin yerine kullanılmalarına rağmen farklı anlamları vardır.

☞ **Kalite Yönetimi (Quality Management)**, bir kuruluşun rekabet gücünü en üst seviyeye çıkartmak için ürünlerin, hizmetlerin, insanların, süreçlerin ve çevrenin sürekli geliştirilmesi yoluyla kaliteyi arttırmak, müşteri memnuniyetini sağlamak için bir kuruluşta herkes tarafından gösterilen sürekli çabadır.

- ☞ **Kalite Güvencesi(Quality Assurance)** bir kalite yönetim sistemini ve kalite kusurlarının/problemlerinin önlenmesi için tanımlama, inceleme, izleme, dokümantasyon olmak üzere planlı ve sistemli faaliyetlerle yapılandırılmış bir sistemdir.
- ☞ **Kalite Güvencesi'**nde temel amaç; olumsuz gelişmelerden kaçınmak ve böylece kaliteyi kusurlar ortaya çıkmaksızın sürekli kılmak ve geliştirmektir.

- ❧ **Kalite Kontrol (Quality Control)**, kalite kusurlarını/problemlerini tespit etmek ve gidermeye yöneliktir.
- ❧ Dolayısıyla kalite güvencesi için gerekli bir önkoşuldur.
- ❧ Bir başka ifadeyle, bir standarda göre çıktıların değerlendirilmesi ve standarda uymayan çıktılar için düzeltici eylemlerin yapıldığı bir süreçtir.

☞ **Kalite Denetimi (Quality Audit)** bir kuruluşya kalite sisteminin i ya da dış kalite denetçi ya da denetim ekipleri tarafından sistematik olarak muayene edilmesidir.

☞ **Kalite Politikası (Quality Policy)** kuruluşun en üst düzey yetkilisi tarafından metin haline getirilen kuruluşun bugün ve gelecekte olmak istediği noktaları ortaya koyan, müşteri memnuniyeti, sürekli iyileştirme, kuruluşun sektördeki konumu ile ilgili hedefleri gözler önüne seren, içe ve dışa dönük konuları da işleyen bir metindir.

YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE

- ❧ Yükseköğretimde kalite kavramı yeni değildir.
- ❧ Yükseköğretimde kalite kaygısı herkes tarafından dile getirilmekte ve savunulmaktadır.
- ❧ Akademik geleneğin daima bir parçası olmuştur.
- ❧ Değişen yükseköğretimle toplum arasındaki ilişkidir.

Yükseköğretimde farklı **kalite** unsurları :

- ❖ Eğitim amaçlarının yerine getirilmesi
- ❖ Akademik standartlar
- ❖ Akademik uyum ve entegrasyon
- ❖ Öğretim, öğrenme ve araştırma için kalite
- ❖ Öğrenme desteği
- ❖ Öğrenme kazanımları
- ❖ Uygun formlarda ölçme
- ❖ Verimli sosyal değerler ve içerikler

Kaynak: Tsui, Cecilia (2009)

Yükseköğretimde kaliteyi tanımlayan beş farklı yaklaşım vardır:

- İstisnai nitelik olarak kalite
- Mükemmellik ya da tutarlılık olarak kalite
- Amaca uygunluk olarak kalite
- Ekonomik değer olarak kalite
- Dönüşüm olarak kalite

Yükseköğretimde Kalite

İstisnai nitelik olarak kalite	Geleneksel kalite kavramı ile ilişkilidir. Girdi/çıktı oranı, mükemmellik merkezi, minimum standartların sağlanması, sıralama ve akreditasyonla ilişkilidir.
Mükemmellik yada tutarlılık olarak kalite	Sfır hata, şartnameye uygunluk, doğru ilk zaman kalite kültürüne dayanır. Kurumdaki herkes bu sürece dahildir.
Amaca uygunluk olarak kalite	Müşteri gereksinimlerine ulaşıldığı ölçüde kalitenin belirlenmesidir. Kurum müşterilerinin (öğrenci ve işverenler) beklentileri doğrultusunda kalite güvencesi misyonunu yerine getirmelidir.
Ekonomik değer olarak kalite	Yatırım ya da harcamanın geri dönüşümü üzerinden kaliteyi ölçer. Performans göstergelerini, etkinlik ve verimlilik, sıralamaları ve hesap verebilirliği de içerir.
Dönüşüm olarak kalite	Kaliteyi değişim süreci olarak görür. Bu süreç katılımcıları güçlendirir ve geliştirir, ve katılımcılara artı bir değer katar.

- ☞ **Kalite** süreçle ilgilidir (öğrenciler tarafından yaşanan eğitim sürecinin kalitesi gibi)
- ☞ **Standartlar** amaçlanan veya gerçek başarılar ya da kazanımlar ölçü alınarak belirlenir.
- ☞ **Kalite ve Standart Bağlantısı:** Bu bağlantı eğitim süreci içinde kurulur.

☞ **Kalite standartları** beklenen uygulamalar hakkında formal (resmi) cümlelerle ifade edilen normlardır (örnek , ENQA standartları ve kriterleri)

YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCESİ

☞ *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi*, bir yükseköğretim kurumunun, eğitim-öğretim, araştırma ve bilimsel ve idari hizmetlerinin kalitesinin kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak değerlendirilmesi, sürdürülmesi ve geliştirilmesini sağlamaya yönelik sistemdir.

- ❧ **İç kalite güvencesi**, yükseköğretim kurumlarının kendi amaçlarını gerçekleştirmek için olanak sağlanan politikalar ile mekanizmaları ifade eder. Aynı zamanda kurum ya da program için uygulanan kalite standartlarının uygulanması sürecidir.
- ❧ **İç kalite güvencesi**, yükseköğretim kurumlarının ödevidir. Kurumların içinde etkin bir kalite kültürünün gelişmesi ile onların benimsedikleri işlevsel özerklik derecesi arasında net bir bağ olduğu görülebilir.

- ❧ Kalite güvencesi politikası
- ❧ Programların tasarımı ve onaylanması
- ❧ Öğrenci merkezli öğrenme, öğretme ve değerlendirme
- ❧ Öğrenci kabulü, ilerleme, tanınma ve sertifikalandırma
- ❧ Öğretim Elemanları
- ❧ Öğrenme kaynakları ve öğrenci desteği
- ❧ Bilgi yönetimi
- ❧ Kamuoyunu bilgilendirme
- ❧ Sürekli izleme ve programların periyodik olarak gözden geçirilmesi
- ❧ Periyodik dış kalite güvencesine hazırlık

- ❧ **External Evaluation** (Dış Değerlendirme) kalite sisteminin bir dış kurum tarafından düzenli olarak incelenmesidir.
- ❧ **Dış değerlendirme**, eğitim-öğretim sağlayıcıları tarafından yürütülen faaliyetlerin kalite ve etkinliğini ölçer.
- ❧ **Dış kalite güvencesi** ise kalite güvencesi ajansı ya da yükseköğretim kurumundan farklı dış bir kurum tarafından ilgili yükseköğretim kurumunun çalışmalarının ölçülmesidir. Burada amaç kurumun daha önce belirlenen standartları sağlayıp sağlanmadığının belirlenmesidir.
- ❧ **Dış kalite güvencesi** hesap verebilirlik ile kurumlarda kalitenin artmasına yönelik bağ kurulmasını sağlar.

- İç kalite güvencesinin dikkate alınması
- Amaca uygun yöntemlerin tasarlanması
- Süreçleri uygulama
- Akran uzmanlar
- Çıktılar için kriterler
- Raporlama
- Şikâyetler ve itirazlar

- İç ve dış kalite güvence süreçleri arasında sağlıklı bir denge korunmalıdır.
- Dış kalite güvencesi, iç kalite güvence standartlarını kabul etmektedir; bu nedenle kurumlar tarafından üstlenilen iç çalışmalar, geçirdikleri herhangi bir dış kalite güvencesi ile doğrudan ilişkilidir.

Yükseköğretimde Kalite Güvencesinin Amaçları

30

- ☞ Hesap verebilirlik (Accountability)
- ☞ İlerleme (Improvement)
- ☞ Şeffaflık (Transparency)

Kaynak: OECD (2014)

- ❧ **Sistem düzeyi (System Level)** hükümet ya da en üst kalite kurulu tarafından belirlenen sistem.
- ❧ **Kurumsal düzey (Institutional Level)** yükseköğretim kurumu düzeyindeki kalite güvence düzeyi.
- ❧ **Program düzeyi (Programme Level)** eğitim programlarına dair kalite.

Yükseköğretimde başlıca kalite güvencesi bileşenleri;

- ☞ Akreditasyon
- ☞ Kalite Ölçme/Değerlendirme
- ☞ Kalite Denetim

Yükseköğretimde Kalite Güvencesinde Yaşanan Zorluklar

- ❧ Yükseköğretim kurumlarının çeşitliliği
- ❧ Eğitimde ve işbirliğinde yeni koşullar
- ❧ Uluslararasılaşmada yaşanan büyüme
- ❧ Eğitim-öğretimin daha çok öğrenci merkezli olması
- ❧ Esnek öğrenme yolları
- ❧ Önceki öğrenmelerin tanınması
- ❧ Kaliteyi göstermek, şeffaflığı artırmak ve karşılıklı güven inşa etmek

- ❧ **Akreditasyon (Accreditation)**, yetkili bir kuruluş tarafından, kabul edilmiş kalite standartlarına uygun ve dönemsel olarak yapılan akademik değerlendirmeler sonucunda bir bölümün/programın kalitesi hakkında resmen yapılan yetkin kılma beyanını almak demektir.
- ❧ **Akreditasyon**, eğitim programlarının veya kurumların belirli kalite standartlarını karşıladıklarını belirlemek için gözden geçirildiği (incelendiği) bir süreçtir. Sonuç evet veya hayır şeklinde ortaya konulur.
- ❧ Akredite edilmiş olma statüsü kalıcı değildir; belirli periyotlarla yenilenmelidir.

Kaynak: Temay, V. (2010)

- ❧ **Kurumsal Akreditasyon (Institutional Accreditation)**, genel kurumsal kaliteyi deęerlendirir. Üniversitelerin akreditasyonu kurumsal akreditasyonun bir çeşididir.
- ❧ **Program (Uzmanlaşmış) Akreditasyonu (Specialized or Programmatic Accreditation)**, ise bir bütün olarak kurumdan ziyade daha özel çalışma programlarıyla ilgilidir. Bu tür akreditasyon belirli seviyelerdeki belirli programlara verilir. Mimarlık, hukuk, tıp ve mühendislik programları genellikle uzmanlaşmış akreditasyon yoluyla değerlendirilmektedir.

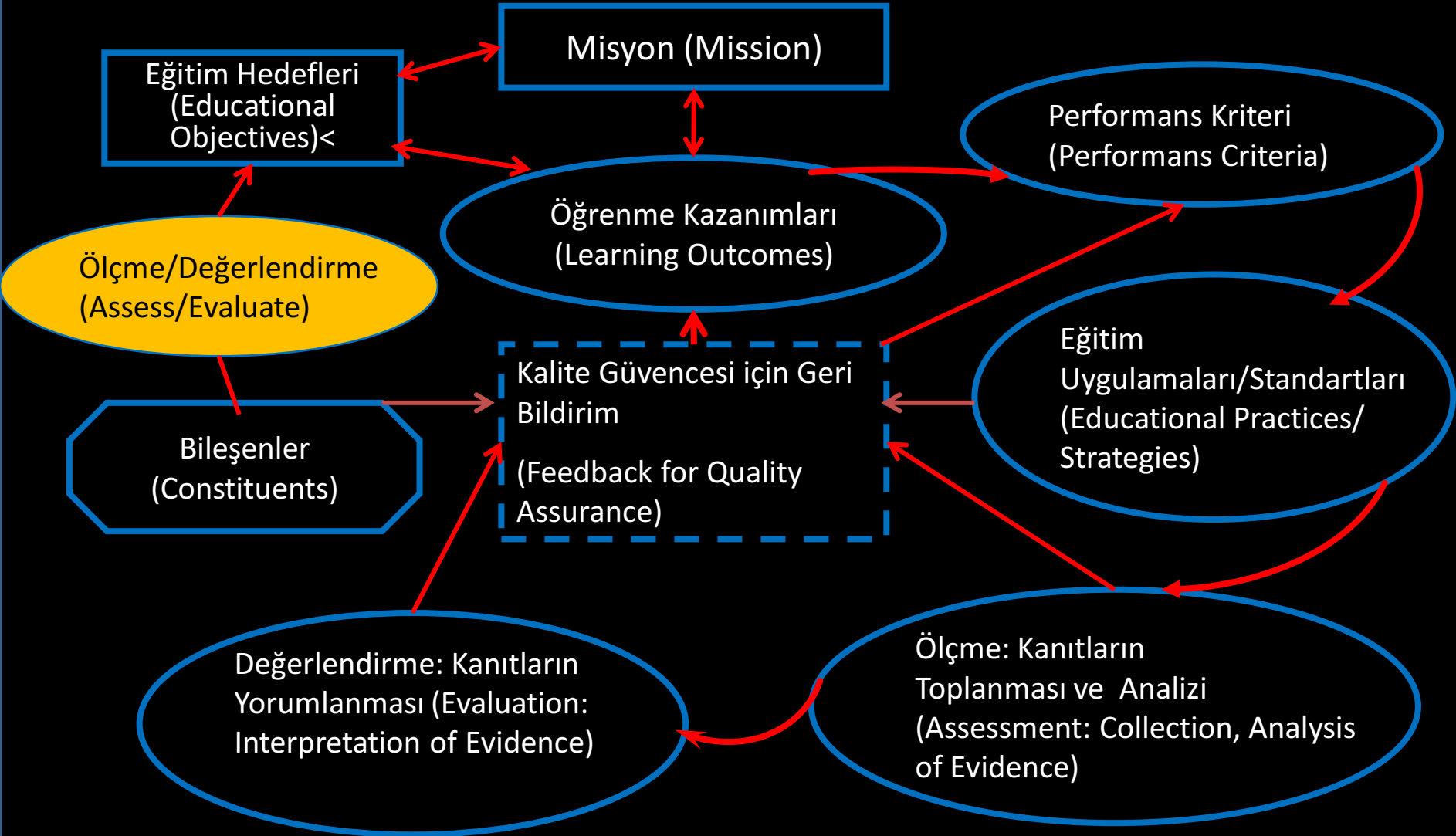
- ❧ Akreditasyon kaliteyi sağlar.
- ❧ Akreditasyon kalite güvencesini elde etmek için bir araçtır.
- ❧ Sertifikasyon standartlara, kurallara ve kriterlere uyum ile ilgilidir.
- ❧ Akreditasyon sertifikasyonu kapsar ama kalite güvencesi çerçevesi ilkeleriyle daha fazla uyum gerektirir.

- ❧ *Sıralama (Ranking)* eğitim kurumlarının bazı kriterlere göre karşılaştırmasını gösterirken kalite hakkında bilgi vermez.
- ❧ *Akreditasyon* bir *sıralama* sistemi değildir.

☞ **Assessment (Ölçme)** durum değerlendirmesi ve analiz için veri toplamaktır.

- ❧ **Evaluation (Değerlendirme)** ölçme sonuçlarını analiz etmek ve yorumlamaktır.
- ❧ Programın etkinliği ve iyileştirilmesi için ölçme sonuçlarının etkilerini belirlemektir.
- ❧ Değerlendirme, iyileşme stratejileri için gerekli adımları ve uygulamaları da içermelidir.

Kalite Güvencesi için Ölçme (Assessment for Quality Assurance)

Misyon (Mission)

- Ölçme planlaması kurumsal misyon ile başlar.
- Kurumsal misyon hizmet edilen toplulukları, kurumsal amaçları ve kurumu tanımlayan diğer özellikleri açıklamaktadır.

Eğitim Hedefleri (Educational Objectives)

- ❧ Eğitim hedefleri, mezunlardan mezuniyet sonrası ilk birkaç yıl içinde (genellikle 3-5 yıl) beklenen başarıları tanımlayan ifadelerdir. Bu hedefler, kurumun misyonu ve kurum ile tutarlı olmalıdır.
- ❧ Eğitim hedefleri periyodik olarak ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Bu genellikle mezunlar, işverenler ya da danışma kurulunun ölçümüyle yapılır. Bileşenlerin ihtiyaçlarının sürekli uyumunu belirlemek için sistematik bir biçimde hedefler değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme her 3-5 yılda bir yapılmalıdır.

Performans Kriteri (Performance Criteria):

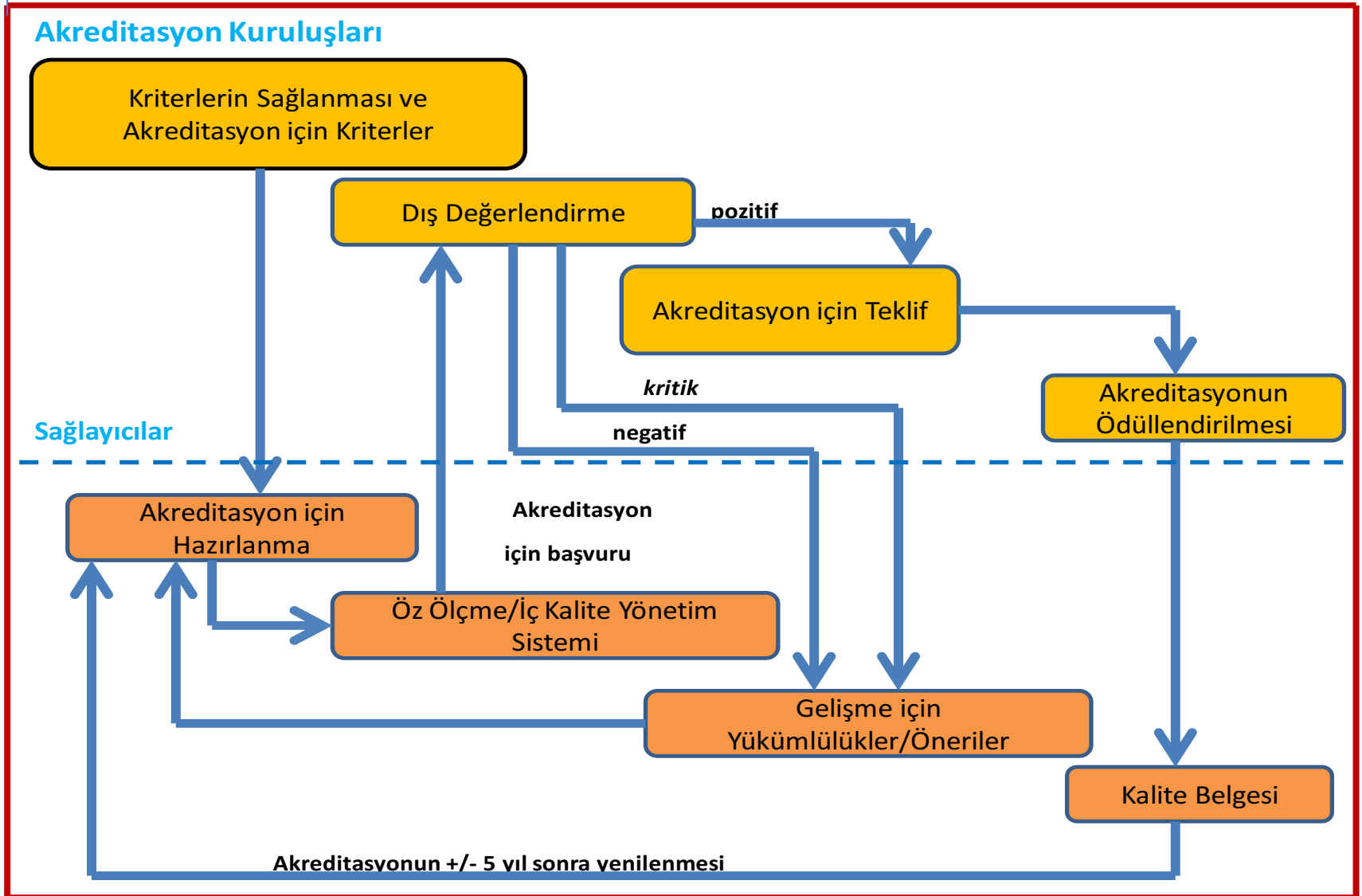
- ❧ Performans kriteri öğrenme kazanımlarını tanımlayan ifadelerdir.
- ❧ Bu kriter öğrenciler tarafından mezun oluncaya kadar gösterilmek zorunda olunan bilgi, beceri, yetkinlik göstergelerini ifade eder.

Eğitim Uygulamaları/Stratejiler (Educational Practices/Strategies):

- ✎ Eğitim uygulamaları ve stratejileri arasındaki uyumu anlamak, verimli ve etkili ölçme uygulamalarını desteklemektedir.
- ✎ Bu durum öğrenme kazanımları için eğitim stratejilerinin haritalanması ile gerçekleştirilebilir.

Geribildirim (Feedback):

- Geribildirim süreci sistematik bir kalite güvence sistemini oluşturmak ve muhafaza etmek için kritik bir öneme sahiptir.
- Başarılı bir şekilde uygulandığında, kalite güvence sürecinin tüm unsurları birbiri ile etkileşim halinde olur.

DÜNYA'DA YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCESİ SİSTEMLERİ

- ✎ Avrupa ülkelerinde, etkin ortak bir Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) ve Avrupa Araştırma Alanı (AAA) oluşturma çalışmaları Bologna süreci ile şekillenmiş ve bunu takip eden süreçler ile desteklenerek geliştirilmiştir.
- ✎ Bu kapsamda yürütülmekte olan çalışmaların içerisinde, Avrupa yükseköğretimin güçlendirilmesi, kalite düzeylerinin yükseltilmesi ve ortak kabul görmüş belirli standartlarda yükseköğretim sistemlerinde kalite güvence sistemlerinin oluşturulması yönündeki çalışmalar en önemli gündem maddesi haline gelmiştir.

Avrupa Yükseköğretim Alanı

1999	Bologna: Kalite güvencesi ile Avrupa işbirliğinin geliştirilmesi	Niyetler
2003	Kalite güvencesi için asgari unsurlar	İlk taahhüt
2005	Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İske ve Standartları (ESG)	Ortak ilkeler
2007	Avrupa Kalite Güvencesi Kaydı (EQAR)	Avrupa organizasyonu
2012	Bucharest: EQAR'a kayıtlı ajansların Avrupa'da faaliyet gösterebilmesine izin	Daha yakın entegrasyon
2015	ESG gözden geçirilip yeniden düzenlendi, Ortak programların kalite güvencesi için Avrupa yaklaşımı	Konsolidasyon, Daha ileri entegrasyon

- ❧ Bolonya süreci içerisinde bu konuda yapılan çalışmalar ve öneriler Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvence Birliği (European Association for Quality Assurance in Higher Education - ENQA)'nin yayımlanmış olduğu “Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvence İlke ve Standartları Raporu (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG).
- ❧ Bu raporda yayınlanmış olan ilke ve standartlar günümüzde bu alanda yürütülmekte olan çalışmalara rehberlik etmekte ve bu sayede Avrupa Yükseköğretim Alanı'nda yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile uyum içinde ve kıyaslanabilir kalite düzeyinde hizmet vermeleri hedeflenmektedir.

- ESG Avrupa Yükseköğretim Alanı kalite güvencesinde üst standartları oluşturur.
- ESG yükseköğretimde ulusal sistemlerinin önceliğini, ulusal sistemler içinde kurum ve ajansların özerkliğinin önemini kabul etmektedir.
- ESG'nin uygulanmasındaki deneyim, çeşitli ulusal bağlamlarda ve farklı örgütsel misyonlar ve kuruluşlar içinde faydasının ve uygulanabilirliğinin açık kanıtı olmuştur.

- ESG'nin geleneksel olmayan yükseköğretim kurumları, yeni sunuş biçimleri ve uluslararası hükümlere göre de uygulanabileceği açıklık kazanmıştır.
- Avrupa Yükseköğretim Alanı genel çerçevesine daha iyi entegre olunmuştur.
- Kalite için kurumsal sorumluluğun altı çizilmiştir.
- Bütün öğrenci deneyimlerine daha güçlü odaklanılmıştır.
 - Öğrenci kabulü, öğrenci merkezli öğrenme, devamlılık vb.

✎ Birçok ilke daha açık hale getirilmiştir.

- Tüm raporların basımı
- İnceleme panellerinde öğrenciler
- İtiraz
- Kalite güvencesi ajansları ile profesyonel bağlantı

- ❧ Bakanların isteği üzerine E4 grubu (ENQA, ESU, EUA ve EURASHE) tarafından kurulmuştur.
- ❧ Kar amacı gütmeyen bağımsız bir kuruluştur, kamu yararına çalışır.
- ❧ Misyonu, Avrupa Yükseköğretim Alanında güven ve itimadın arttırılmasıdır.
- ❧ Temel işlevi ESG'ye esasen uyan kalite güvencesi ajanlarının kayıtlarını organize etmektir.
- ❧ Kayıt komitesi dış paydaşlar tarafından önerilen bağımsız dış kalite güvencesi uzmanlarından oluşur.

Yükseköğretimde Kalite Güvencesinde Avrupa Çerçevesi

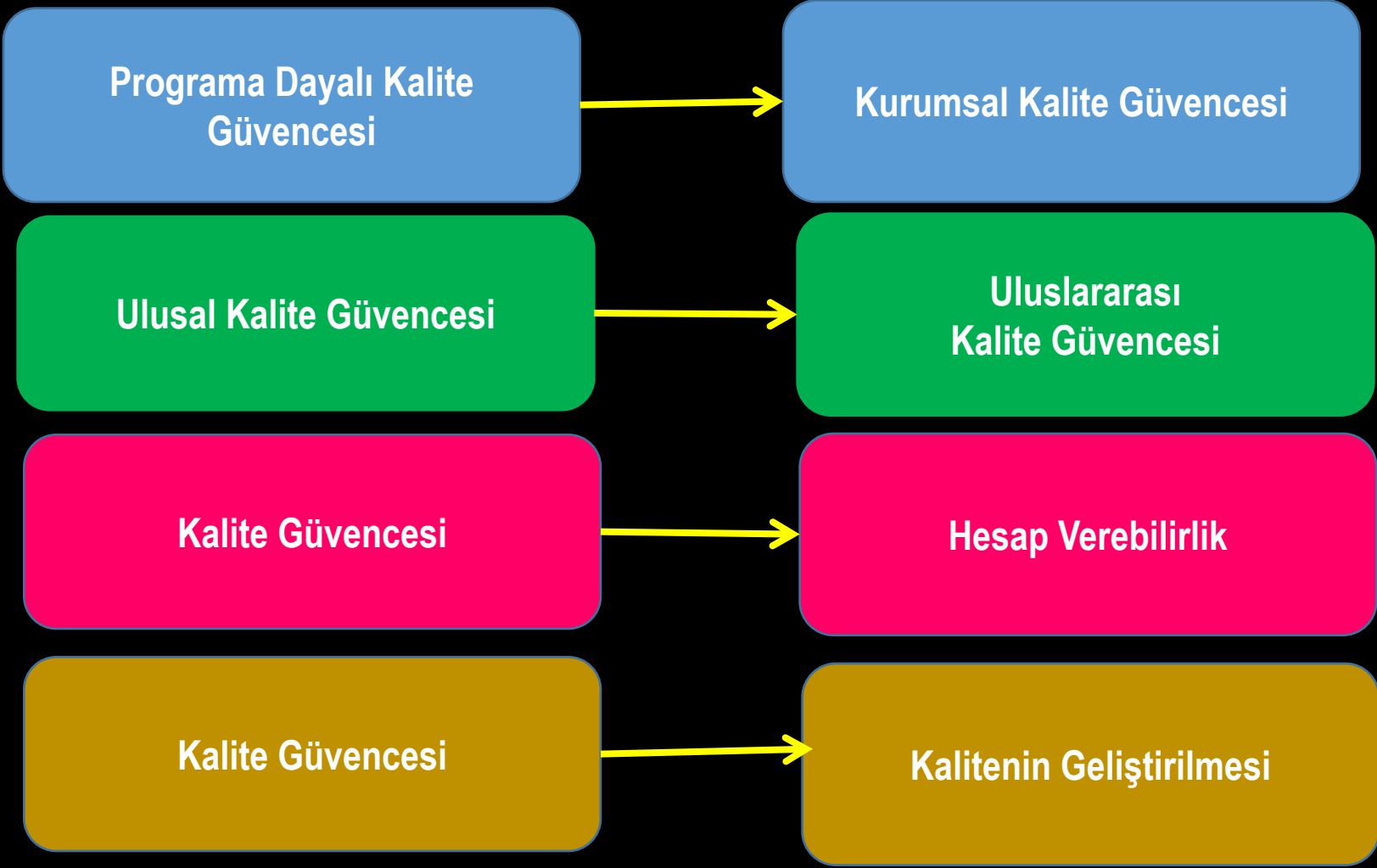
- Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET) mühendislik ve teknoloji programlarını akredite eden profesyonel akreditasyon kuruluşudur.
- 1932'de Profesyonel Gelişim için Mühendisler Kurulu olarak kurulmuştur.
- 1997 yılında Mühendislik Kriterleri 2000 (EC: Engineering Criteria 2000) kabul edilmiştir.
- EC 2000, ne öğretildiğinden ziyade kazanımlara odaklanmıştır.*

ABET Program Kriterleri

- Öğrencilerin performansı
- Program eğitim amaçları
- Öğrenci kazanımları
- Sürekli İlerleme
- Müfredat
- Öğretim kadrosu
- Altyapı
- Kurumsal Destek

YENİ TRENDLER

Yeni Trendler...

Kaynak: OECD (2014) ve Figueiredo (2012)

ABD ve Avrupa Karşılaştırması

ABD

- * akreditasyon sistemine güven kaybolmuştur,
- * kamu hesap verebilirliği yaklaşımına talep vardır,
- * kalitenin geliştirilmesinden hesap verebilirliğe geçilmektedir.

Avrupa

- * yükseköğretim kurumlarının kaliteyi sağlama becerilerine karşı güven azalmaktadır,
- * akreditasyona yönelme vardır, (Hollanda, Portekiz, Danimarka Finlandiya)
- * üniversiteler için çok boyutlu sıralama sistemleri umudu vardır.

Kaynak: *Figueiredo* (2012)

(Adapted from Amaral, A., Tavares, O., and Cardoso, S. (2011))

- ❧ Kalite Geliştirme (Quality Enhancement) öğrenme imkanlarının kalitesini geliştirmek için kurumsal düzeyde bilinçli adımlar atma sürecidir.
- ❧ Kurumlar kendileri için geliştirmeyi tanımlamak için birçok farklı yaklaşım kullanabilirler.
- ❧ Kalite geliştirme sürecine geçmeden önce kalite yönetimi süreci akademik standartları sağlamalıdır.

Kaynak: QAA, HEA, HEFCE (2011).

Kalite Geliştirme

KALİTE GÜVENCESİ	KALİTE GELİŞTİRME
Öğretim odaklıdır	Öğrenme odaklıdır
Öğretim bireysel performans olarak ele alınır	Öğrenme sosyal uygulama olarak ele alınır
İzleme/karar sürecine odaklanır	Kişisel ve mesleki gelişim sürecine odaklanır
Esnek olmayan, tartışılmaz, standartlara dayalı yaklaşımdır	Esnek, içeriğe duyarlı, mesleki bilginin inşasına dayalı yaklaşımdır
Öğretim ve araştırma arasındaki bağ az tanınır	Öğretim ve araştırma arasındaki bağ uygulamaların yansımaları yoluyla keşfedilmektedir
Öğreticiler bireysel uygulayıcılardır	Öğreticiler disiplinler arası işbirliği yaparlar.
Dokümantasyona vurgu yapar	Tartışmaya vurgu yapar

(Adapted from Swinglehurst, D., Russell, J., & Greenhalgh, T. (2008)

Source: Figueiredo (2012)

FELSEFİ ARKA PLAN

Kaliteye Felsefi Bakış

☞ Felsefi bakış:

Varlığa bütüncül bakıştır.

Eşyanın (şeylerin/varlığın) hakikatine (doğru bilgisine) varmanın yoludur.

Tutarlı, objektif, rasyonel bakıştır.

Varlığı anlama ve açıklama çabasıdır. Ve aynı zamanda eleştirel bir yaklaşımdır.

- ★ Felsefe bütüncül yaklaşırken; bilimler, varlığın belirli bir parçasını konu edinir. Böylece, felsefeyle bilimler arasında, bütünleştirici ve parçalayan yaklaşımlar arasında bir gerilim oluşur.

- ❧ **Kalite**nin ölçülmesinden söz edilir. **Kalite (quality)** keyfiyettir. Kemiyyet (quantity) değildir. Kemiyyet (quantity) niceliktir, ölçülebilir olandır. **Kalite**nin ölçüye gelmeyen yanları vardır.
- ❧ Batı felsefesinde “*kalite standartlarından*” söz edilir. Oysa standart belirlenir belirlenmez sistem statikleşir; sabitlenir. Halbuki üniversite doğası, ontosu itibariyle, dinamik bir yapıdır. Sürekli bir akıştır. Heraklitos’cu bir yapıya sahiptir: **Aynı suda /ırmakta iki kez yıkanamazsınız.**
- ❧ Buradan hareketle yükseköğretimde **kalite** sistemi Kaizen ilkesine benzer tarzda kurgulanmalı ve yürütülmelidir. **Kaizen ilkesi: Küçük adımlarla sürekli iyileştirme sürecidir (continuously incremental development).**

Kaynak: Günay, D. (2014)

- ❧ Kalitenin dile getirilemeyen yani **örtük bilgi (tacit knowledge)** tarafı da vardır.
- ❧ Öğretim kadrosuyla öğrenciler arasında, hoca ile öğrenci arasında, usta ile çırak arasında tartışma ve eğitim-öğretim süreci boyunca tevarüs eden/geçen bir bilgi türü, **örtük** veya zinni bilgidir.
- ❧ El becerileri ve zihinsel beceriler bütünüyle örtük bilgidir.
- ❧ Bilgimizin %90' ı örtük bilgi tümünün kökü örtük bilgiye dayanır.

Aristoteles: Form/Şekil: Öz

- ✎ Aristoteles'e göre form varlıktan ayrı bir yerde, Platon'un idealar aleminde değil, varlıktadır. Form, varlığı kendisi yapan şeklidir. Buna göre şekil öz olmaktadır. Şöyleki “**bir şeyi kendisi yapan**”, “**işte o yapan**” o şeyin özü'dür.
- ✎ Örneğin, camdan bir bardağın bardaklığı, sürahinin sürahiliği onların şeklinden/formundan dolayıdır. Çünkü, zihnimizde sürahi kavramını veya bardak kavramını oluşturan onların şeklidir. Her ikisinin malzemesi camdır.
- ✎ O halde form/şekil aynı zamanda öz olmaktadır.
- ✎ Bardak veya sürahi kırılırsa, şekil yani öz kaybolur.

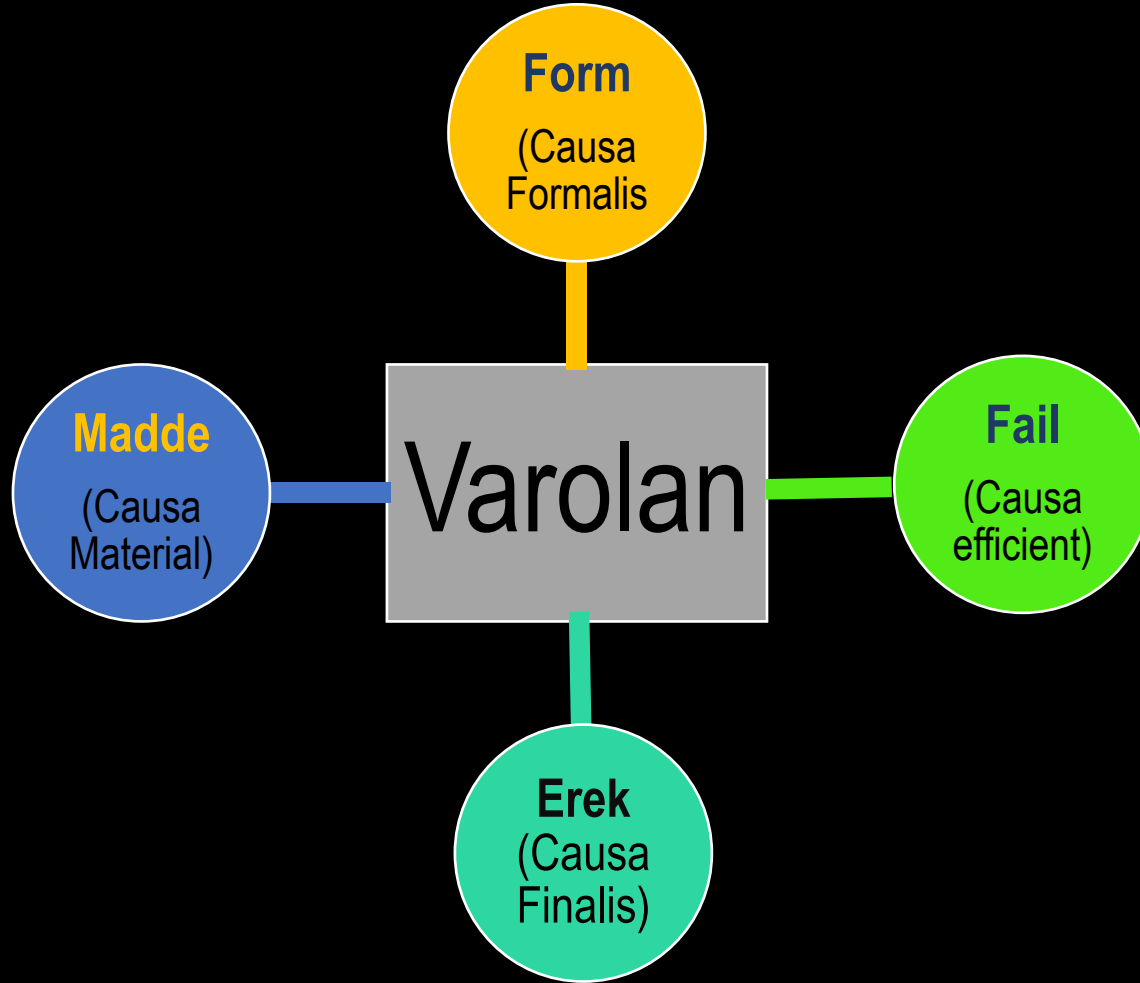
Varolanın 4 Nedeni

◆ Bunlar:

1. Maddi neden (*causa materialis*), örneğin bardağın yapıldığı cam.
2. Formal neden (*the causa formalis*), bardağın formu, bardağın malzemesinin içine girdiği form
3. Amaç, ereksel neden (*causa finalis*) bardağın imal edilme nedeni, örneğin çay içmek için.
4. Fail neden (*causa efficiens*) bardağı yapan usta.

Varolanın 4 Nedeni

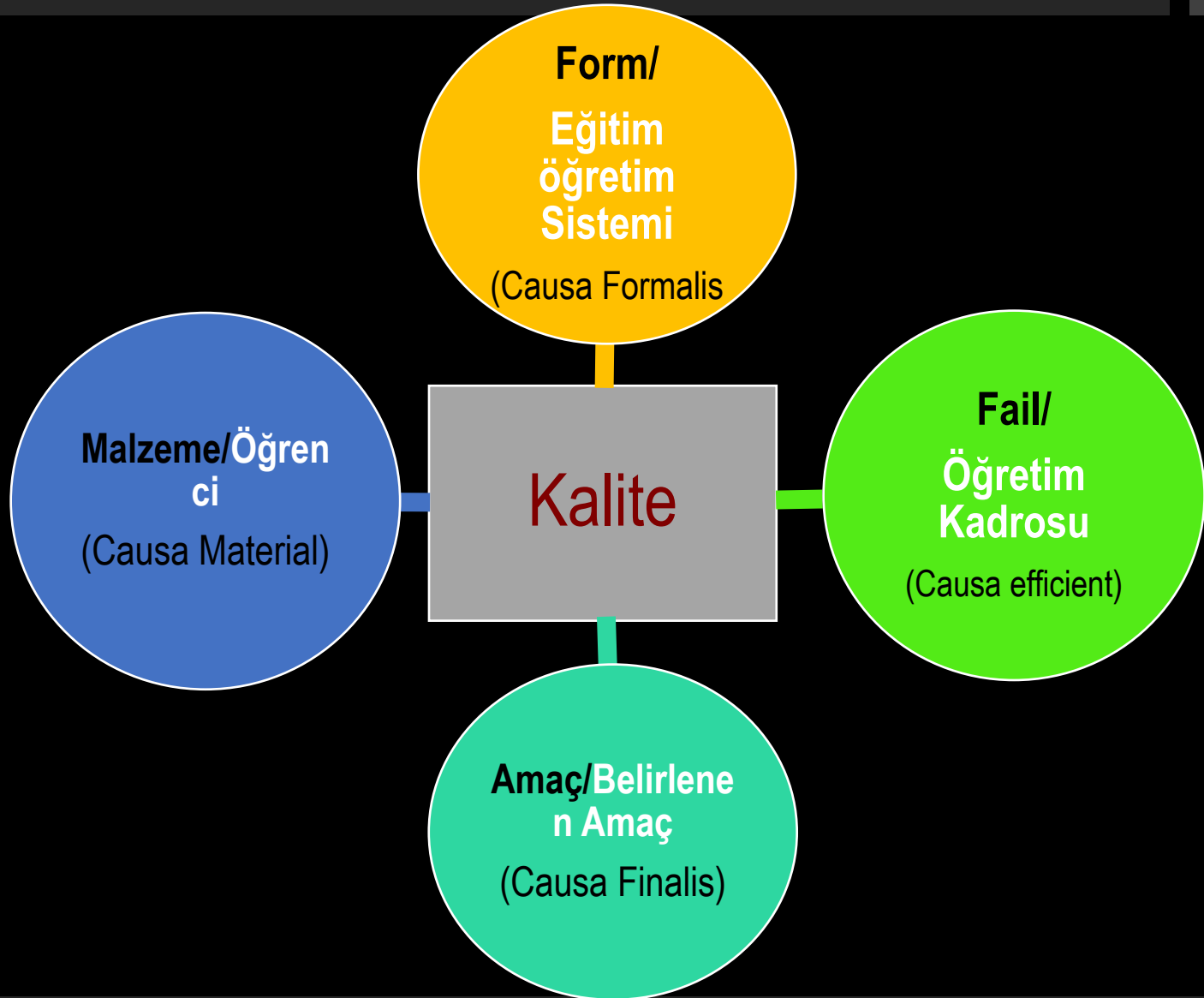
- * Kalite de bir varolandır.
- * O halde Aristotelesçi açıdan varolanının borçlu olduğu 4 neden olmalıdır.
- * Kalite, kendisini oluşturan 4 nedenin kalitesine dayanır.
- * Bu dört nedenin herbirinin kaliteli olması halinde kalite istenilen düzeyde olacaktır.
- * Dolayısıyla, kalite değerlendirmesi bu dört nedenin değerlendirmeye tabi tutulmasıyla gerçekleşebilir.

Yükseköğretimde Kalitenin 4 Nedeni

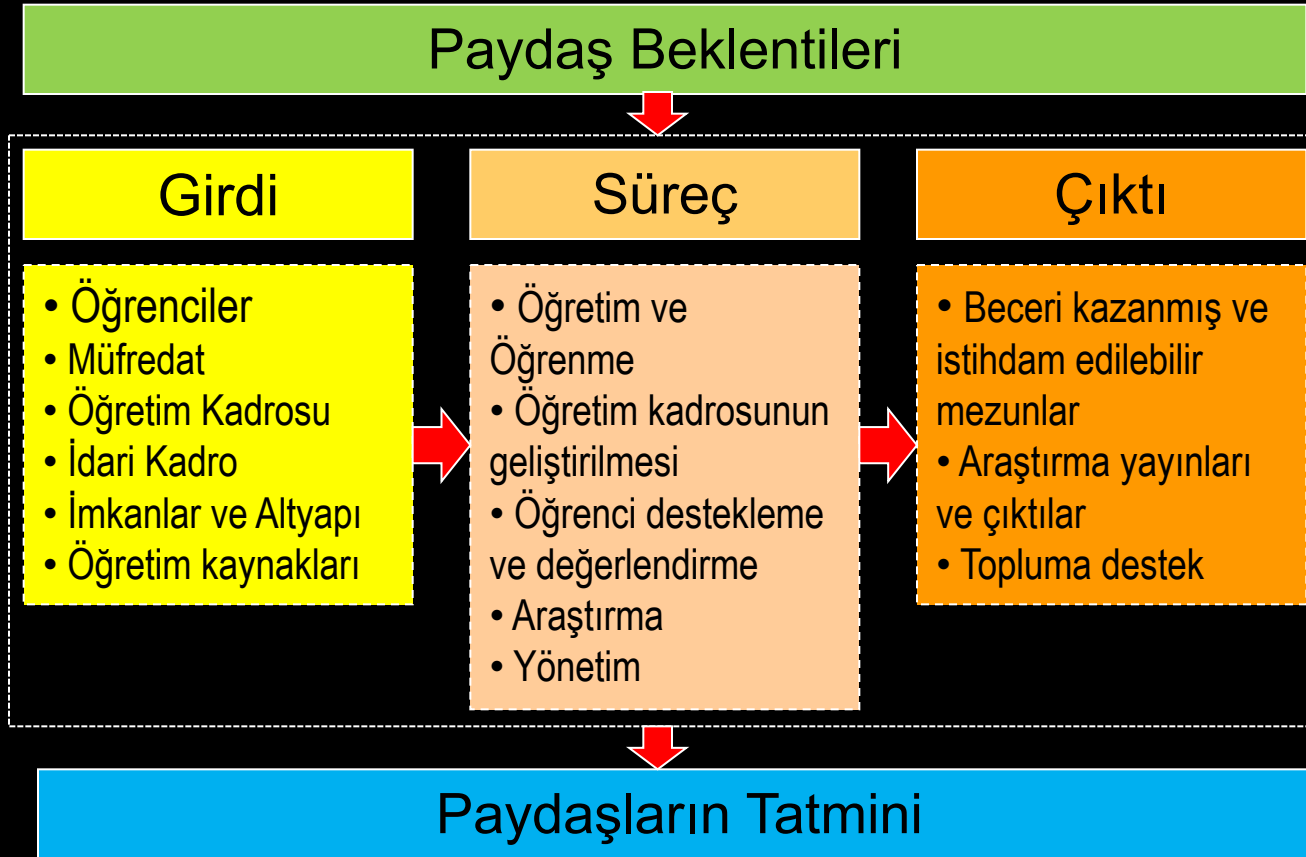

1. **Maddi Neden:** Öğrenciler, altyapı, imkanlar
2. **Form (Formal neden):** Eğitim-öğretim sistemi: müfredat,
3. **Amaç (ereksel neden):** Misyonun gerçekleştirilmesi, yükseköğretimin üç fonksiyonunun karşılanması
4. **Fail (etken neden):** Eğitim-öğretim kadrosu ve idari kadro.

Kaliteyi Vareden 4 Neden

Girdi → Süreç → Çıktı

Yükseköğretimde Kalite

Yükseköğretimin kalitesi, misyonunu asgari ölçüde yerine getirmesidir. Yükseköğretimin misyonu aşağıdaki üç fonksiyondan oluşur:

1. Eğitim-Öğretim

2. Araştırma

3. Topluma servis/katkı/hizmet

O halde, Misyon= Eğitim-öğretim+Araştırma+Servis

Bu denklemden görüldüğü üzere, misyon üç fonksiyonun toplamından oluşmaktadır.

Yükseköğretimin misyonunu oluşturan bu üç fonksiyonuna dair kalite: Kaliteyi oluşturan dört nedenin/bileşenin birlikte asgari ölçülerde performansına dayanır. Yani, sistem, öğrenci, öğretim kadrosu ve amacın birlikte ahenk içinde çalışmalarına ve her birinin kalitesine bağlıdır.

- Yükseköğretimin misyonuna dair performans göstergeleri:
- Eğitim-öğretim**den beklenen sonucun performans göstergesi: İstihdam edilebilir becerilere/yetkinliklere (compedences) sahip mezunlar
- Araştırmanın performansı** göstergesi: Araştırma makaleleri, ve diğer araştırma çıktıları
- Topluma hizmetin performansı**: Topluma beklenen düzeyde danışmanlık yapmaktır.

- ❧ Kalite güvencesi ve kalitenin geliştirilmesi felsefi olarak farklı kalite yaklaşımlarına dayanır.
- ❧ Hesap verebilirlik yükseköğretimde kalite güvencesinin temel itici gücü olduğundan, kalite güvence süreçlerinin birincil görevi kaliteyi izlemek ve korumaktır.
- ❧ Sonuç olarak, kalite güvence süreçleri eğitim ve öğretimde inovasyonu (yeniliği) geliştirmekten ziyade engelleme eğilimindedirler.

- ❧ **Kalite geliştirme** ise öğrenme imkanlarının kalitesini geliştirmek için kurumsal düzeyde bilinçli adımlar atma sürecidir.
- ❧ Böylelikle, son yıllarda dünyada yükseköğretimde **kalite güvencesi** yerine **hesap verebilirlik** ya da **kalitenin geliştirilmesi** süreçlerine doğru geçişlerin olduğu görülmektedir.

- ❧ 1990'larda Avrupa Birliği tarafından yaptırılan bir projede, öğretim programlarının, girdiler yerine **Öğrenme Kazanımları (Learning Outcomes)** açısından tanımlandığında çok daha kolay kıyaslanabileceğini ortaya koydu.
- ❧ **Öğrenme kazanımları (learning outcomes)** öğrenme periyodu sonunda **öğrencinin (learner)**; bilmesi, anlaması ve yapması beklenen, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi-Hayat Boyu Öğrenme(EQF-LLL) terminolojisi ile ifade edersek, *bilgi (knowledge)*, *beceri (skill)* ve *yetkinlik (competence)* göstergelerinin **ifadeleridir (statements)**. Burada **ifade** terimine vurgu yaptığımızı ifade etmekteyiz.
- ❧ Daha sonra, **öğrenme kazanımlarına** dayalı olarak, Avrupa Birliği çevrelerinde ve Bologna Süreci içinde, yükseköğretim alanı oluşturmak amacıyla yönelik olarak çeşitli kavramsal araçlar üretilmiştir.

- ❧ **Öğrenme kazanımları**, mezuniyet zamanına kadar, öğrencilerin ne bilmeleri ve/veya yapabileceklerine dair beklentilerin tanımlanmasıdır. Eğer öğrenciler bu kazanımları elde ederlerse, mezuniyet sonrası eğitim hedeflerine ulaşmanın mümkün olacağı tahmin edilmektedir.
- ❧ **Amaçlanmış Öğrenme Kazanımları/AÖK-(Intended Learning Outcomes/ILOs)**: Bir öğrenme programı tamamlandığında öğrencinin bilmesi, anlaması ve yapabilmesi beklenenlerin yazılı ifadeleridir. AÖK, program amaçlarını temsil eder. AÖK, minimum öğrenme kazanımlarını daima içermek zorundadır.

- ❧ **Başarılmış Öğrenme Kazanımları/BÖK-(Achieved Learning Outcomes/ALOs):** Programın(veya öğrenme biriminin) amaçlanmış öğrenme kazanımları ile ilgili olarak, her bir öğrencinin başardığı kazanımlardır.
- ❧ **Gerçek Öğrenme Kazanımları/GÖK-(Actual Learning Outcomes/ALOs):** Programın sonunda kazanılan bilgi, beceri ve yetkinliği temsil eder. Bunlar bir program efektif ise, ve minimum amaçlanmış öğrenme kazanımlarını içeriyorsa (ek öğrenme kazanımlarını da içeren) öğrencinin başarması gerekenlerden başardığı kazanımlardır.
- ❧ Bu açıklamalardan, gerçek öğrenme kazanımları ile başarılmış öğrenme kazanımlarının aynı anlama geldiği anlaşılmaktadır.

- ❧ **Beklenen Öğrenme Kazanımları/BÖK- (Expected Learning Outcomes/ELOs):** Yeterlilikler Çerçevesindeki öğrenme kazanımları ifadeleridir.
- ❧ Buradan, Beklenen Öğrenme Kazanımları bir çerçevedeki seviyeyi dile getirilen kazanımlar iken, Amaçlanmış Öğrenme Kazanımları bir programın kazanımlarını ifade etmektedir.

- ❧ Avrupa Konseyi, EQF-LLL, NQF ve Bologna Süreci içinde QF-EHEA yeterlilikler çerçevesi tanımlandı. Bütün bu çerçeveler; öğrenme kazanımları (learning outcomes) temeli üzerine inşaa edildi. Denilebilir ki **Bologna Sürecinin ortaya koyduğu en önemli yenilik “öğrenme kazanımları” paradigmasıdır.**
- ❧ Öğrenme kazanımları ve öğrenci merkezli öğrenme, günümüzde ve gelecekte Bologna uygulamasının çekirdeği olacaktır. Bologna sürecine dahil ülkeler; QF-EHEA meta çerçevesi altında (4 seviyeli) kendi yükseköğretim yeterlilik çerçevesini ve EQF-LLL çerçevesi (8 seviyeli) altında da ulusal yeterlilikler çerçevesini (NQF) hazırlamışlar veya hazırlamaktadırlar.

- ❧ **Öğrenme kazanımları, eğitim öğretimin birim kavramı olarak**, öğrenciler için yeterlilikleri şeffaf yapmaktadır, işverenler için en uygun adayı istihdam etmek için adayları bilgi, beceri ve yetkinlik bakımından karşılaştırabilme ve anlayabilme imkanı sağlar. Öğrenme kazanımları ders tasarımında, bir programın müfredat tasarımında çok önemli bir fonksiyona sahiptir.
- ❧ Öğrenme kazanımları paradigması sonrasında doğal olarak amaçlar; öğrenci-merkezli öğrenme ile öğrenme kazanımlarına göre ifade edilmektedir.
- ❧ Bologna sistemi, üst çerçeve (veya meta çerçeve) Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile Ulusal Yeterlilikler Çerçevesini ve alt çerçeveleri bu çerçeveler içindeki seviyeleri entegre eden bütüncül (*holistik*) bir sistemdir.

- ❧ Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemi; **daha çok sonuçlar üzerine odaklanmalıdır.**
- ❧ Yükseköğretimin sonuçları, programını tamamladığında, öğrencinin **amaçlanmış öğrenme kazanımlarından (*intended learning outcomes*)** başardıkları ile ilgili olmalıdır.
- ❧ O halde kalite güvencesinin temel sorusu şudur: **“Mevcut program ve Amaçlanan Öğrenme Kazanımları, her bir öğrenciyi minimum standartları da karşılayan Başarılmış Öğrenme Kazanımları (*Achieved Learning Outcomes*) temin eder mi?”**
- ❧ Bu sorunun olumlu cevabının verilebildiği program tasarımı, sürdürülmesi, yönetilmesi Kalite Güvence Sistemini oluşturacaktır.
- ❧ Yükseköğretimle ilgili kalite analizi yaparken standartların nasıl tanımlandığı ve standartların nasıl uygulandığının açık olması önemlidir.

Kaynak: Günay, D. (2012)

- ❧ **Ulusal Kalite Güvence Sistemleri**, ulusal bağlama gömülü olmakla birlikte, **Avrupa ve uluslararası bağlamlara, gelişmelere ve en iyi uygulamalara** özel bir ihtimam gösterilerek organize edilmeli ve çalıştırılmalıdır.
- ❧ Ulusal yükseköğretim sistemleri içinde kalite güvencesi ajanslarının özerkliği, ajansların sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirebilmeleri için, özellikle kamuoyuna eksiksiz ve tutarlı bilgi sağlanması bakımından gerekli bir şarttır.

- ☞ Günümüzde üniversiteler özellikle **kalite**lerine, ulusal ve uluslararası piyasalardaki yerlerine ve yurtiçinde ve yurtdışındaki imajlarına göre bir **rekabet** avantajı sağlamaya çalışmaktadırlar.
- ☞ **Rekabet**, üniversitelerde **kalite**nin geliştirilmesine katkıda bulunabilir, ama aynı zamanda üniversitelerin sadece görüntüye odaklanmasına ya da gereksiz harcamalar yapmalarına da neden olabilir.

- ❧ **Sıralama (ranking)** eğitim kurumlarının belli kriterlere göre karşılaştırmasıdır ama asla **kalite** hakkında bilgi vermez.
- ❧ **Sıralama** üniversitenin **kalite** sürecinden ziyade prestiji hakkında bilgi verir.
- ❧ Öte yandan eğer müşteri **sıralama** ile ilgileniyorsa, **sıralama** belki o müşteri için **kaliteyi** ifade edebilir.
- ❧ Böylelikle **sıralamanın** yükseköğretimin **kalitesiyle** ilişkisinin müşterinin beklentisine bağlı olduğu söylenebilir.

- ❧ Kalite güvence sistemleri biktırıcı değil basitleştirici; eklektik değil bütüncül olmalıdır.
- ❧ Basitlik, açıklık, sadelik esas olmalıdır.
- ❧ Kalite veya Başarı, doğru sistem ve başarılı uygulamanın sonucudur.

✎ Türkiye’de Yükseköğretim Kalite Kurulun, geç bir zamanda, 2015 yılında kurulması, kalitenin başkaca amaçların aracı olmasına dair niyetler, ve konuyla ilgili bilgi açığı, ve Kalite güvence sistemine ait bir çok işlemin zaten YÖK tarafından yapılıyor olması,

TEŞEKKÜRLER...

- ☞ **Günay, D. (2012)** “*Yükseköğretimde Öğrenme Kazanımlarına Dayanan Kalite Güvence Sistemi*”, Türkiye’de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Kalite Güvence Sistemi Çalıştayı, SETA Çalıştay, 13-20, 20 Şubat 2012, Zonguldak.
- ☞ **Günay, D. (2014)**, “*Türkiye’de Yükseköğretimin Mevcut Durumu, Sorunları, Gelişmeler ve Öneriler*” Yeni Türkiye, 58/2014, s.678-945, Ankara.
- ☞ **Vroeijenstijn, A. I. (1991)**. Improvement and Accountability: Navigating between Scylla and Charybdis. Guide for External Quality Assessment in Higher Education. London and Bristol: Jessica Kinsley.
- ☞ **Tsui, Cecilia (2009)** , “Quality Assurance in Higher Education - Controversies of Language, Power and Change”, HKCAAVQ Presentation.
- ☞ **Newton, J. (2006)**, “What is Quality?”, 1st European Forum for Quality Assurance, Munich.
- ☞ **Harvey, L. and Green, D., 1993**, ‘Defining quality’ , *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 18(1). pp. 9–34.
- ☞ **OECD (2014)**, The State of Higher Education, Paris.
- ☞ **Tück, C. (2016)**, New Trends in Higher Education Quality Assurance in Europe, New Trends in Higher Education: Keeping Up With the Change Conferance, İstanbul.

- ❧ Tück, C. (2015), Quality Assurance in the Bologna Process, Peer Expert Training by NCFHE, St Paul's Bay.
- ❧ Tück, C. (2016b), The European Framework for Quality Assurance in Higher Education, Quality Seminar at South East European University, Tetova.
- ❧ Tück, C. (2015b), European Perspectives for Quality Assurance in Higher Education, NAKVIS 5th Anniversary Conference, Ljubljana
- ❧ ABET, www.abet.org
- ❧ Figueiredo, A. Dias (2012), "Quality Assurance in Higher Education from concepts to practice", Tempus Trust, Portugal.
- ❧ Amaral, A., Tavares, O., and Cardoso, S. (2011). "Regaining Trust. Is it possible?" "6th European Quality Assurance Forum.
- ❧ QAA, HEA, HEFCE (2011). *Quality enhancement and assurance - a changing picture?* Retrieved January 21, 2012.
- ❧ Amaral, A., Tavares, O., and Cardoso, S. (2011), "Regaining Trust. Is it possible?", 6 th European Quality Assurance Forum.